

Ferdynand Pasternak

"Periodica de re morali canonica liturica", vol. 59, 1970, fasc. 1-4 :
[recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 15/1-2, 319-326

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ranensi, s. 451—477, Jest to zestawienie treści wszystkich konkordatów zawartych przez Stolicę Apostolską po I wojnie światowej do dnia dzisiejszego, z postanowieniami Paktów Laterańskich.

5) M. Marcotte, *Fiançilles et intimités charnelles*, s. 478—489.

IV. *Documenta*. Zawierają tekst homilii kard. Gonçalvesa Carrejeira, Prymasa Portugalii, o powołaniu i misji kapłańskiej, s. 491—496.

V. Dział recenzji, s. 497—504.

Fasc. IV

Na wstępie (s. 509—518) Redakcja umieściła szczegółowy program II Kongresu Kanonistyczno-Pastoralnego, przewidzianego na wrzesień 1970 r. o tematyce: „Quo iure vivimus post Vaticanum II; a Codice Piano-Benedictino ad futurum Codicem conciliarem”.

I. *Acta Summi Pontificis* zawierają przedruk francuskiego oryginału listu pap. Pawła VI do kard. B. Alfrinka i biskupów holenderskich, w sprawie zbliżającej się piątej sesji holenderskiego synodu pastoralnego i tematyki jaką miał on się zająć, zwłaszcza zaś kwestii hierarchicznego kapłaństwa i celibatu duchowieństwa (s. 519—521).

II. W dziale jurysprudencji rotalnej i innych trybunałów kościelnych znajdujemy wyrok rotalny c. Parisella, null. matr. ob appositae muliere conditiones non verificatas de nobili viri origine, de praefectitii muneris perfunctone, et praesertim de aetate viri, z dnia 17 lipca 1969; wyrok Trybunału Apelacyjnego Wikariatu Miasta, null. matr. ex capite impedimenti criminis, z dnia 15 czerwca 1967; oraz wyrok Regionalnego Trybunału Kampaneńskiego, null. matr. ob exclusionem boni prolis ex parte viri, z dnia 21 grudnia 1967 r. (s. 525—550).

III. *Studia et Consultationes* przynoszą: 1) obszernie podsumowanie i sprawozdanie z I Kongresu Kanonistyczno-Pastoralnego w Neapolu (wrzesień 1969 r.), autorstwa F. Romita, pt. *Diritto e pastorale nella Chiesa, oggi* (s. 553—662), oraz 2) artykuł J. Esquerda Bifet, *Los „signos de los tiempos” y la vida sacerdotal* (s. 663—678).

IV. Numer zamykają recenzje (s. 673—678) i ogólny indeks 94 — tego tomu Monitora s. 679—683).

Ks. Tadeusz Pieronek

PERIODICA DE RE MORALI CANONICA LITURGICA, vol. 59 (1970) fasc. 1—4, Romae, Pontificia Universitas Gregoriana.

Vol. 59 (1970) fasc. 1

Na treść pierwszego zeszytu w/w czasopisma za rok 1970 składają się następujące artykuły:

Joannes Angelus Abbo, *Quaestiones quaedam circa probationes in causis matrimonialibus*, s. 3—20.

Artykuł ten stanowi wyjątki z opinii tegoż autora w sprawach o nie-

ważności małżeństwa, które składał on w trybunałach rzymskich. Na wstępie omawia problem pewności moralnej, którą winien posiadać sędzia kościelny przy wydawaniu swojej opinii w sądzie. Wywody swe popiera autor doktryną Kościoła i K.P.K. oraz wypowiedziami papieży i kanonistów. Wydedukowane zasady o tej pewności moralnej aplikuje następnie autor do procesu małżeńskiego i przyczyn powodujących nieważność małżeństwa.

Joannes Beyer S. J., *De Instrukcione „Renovationis causam”*. Commentarius. s. 21—74.

W artykule tym daje autor komentarz kanonistyczny do wydanej w r. 1969 przez św. Kongregację Zakonów i Instytutów świeckich Instrukcji o stosownej odnowie instytucji życia zakonnego. Po ukazaniu genezy tej Instrukcji i wysuwanych postulatów odnośnie reformy K.P.K. w tej kwestii — autor omawia szczegółowo treść Instrukcji w zakresie wychowania nowicjackiego i ponowicjackiego, jego podstawowe zasady oraz dopuszczone przez Instrukcję formy profesji zakonnej. Do artykułu dołączone zostały dwa dodatki: o nowej formie profesji zakonnej i kilka związanych z życiem zakonnym dokumentów.

Ignatius Gordon S. J., *Normae speciales Supremi Tribunalis Signaturae Apostolicae*, s. 75—165.

W artykule tym omawia autor najpierw historię trybunału Sygnatury Ap. a następnie obowiązujące w niej obecnie normy działania oraz jej strukturę prawną, jako najwyższego trybunału kościelnego, określoną ostatnio przez Pawła VI. Uwzględnia też autor najnowsze wydanie tych norm (1968) dla Sygnatury Ap. oraz katalog źródeł, skrótów i bibliografię tego przedmiotu. Na końcu zamieszcza in extenso omawiane normy szczególne, wydane ad experimentum już po reformie Kurii Rzymskiej przez papieża Pawła VI.

Jean Galot S. J., *De „Promissione” in vita religiosa. De alia a votis possibili vinculatione*, s. 167—176.

W artykule tym omawia autor szczegółowo różne formy profesji i przyrzeczeń zakonnych, dopuszczalnych w oparciu o Instrukcję „Renovationis causam”, omawia racje dopuszczalności tych nowych form profesji, ich właściwy sens i znaczenie dla zakonnika a także dla rodziny zakonnej, wreszcie przedmiot właściwy przyrzeczeń.

Paul Hellbernd, *De praxi circa matrimonia mixta in Germania celebrata sequenda*, s. 177—183.

Autor omawia tu na wstępie historię małżeństw mieszanych w Niemczech a następnie ich aktualny stan statystyczny (także za minione lata), ilość udzielonych dyspens, używaną w Niemczech potrójną formę „rękojmi” oraz ryt liturgiczny zatwierdzony przez Episkopat niemiecki. W końcu omawia poszczególne przypadki małżeństw mieszanych, na których zezwolenie było udzielane w Kurii monasterskiej.

Vol. 59 (1970) fasc. 2

Na treść tego zeszytu składają się następujące artykuły:

Wilhelmus Bertrams S. J., *De differentia inter sacerdotium Episcoporum et Presbyterorum*, s. 185—213.

W oparciu o doktrynę soboru Watykańskiego II omawia tu autor różnicę, jaka zachodzi między kapłaństwem biskupów na podstawie sakry biskupiej a kapłaństwem zwykłych presbiterów na podstawie święceń kapłańskich. Po omówieniu natury kapłaństwa N. Testamentu i związanej z nim władzy wynikającej z sakry biskupiej oraz zwykłych święceń kapłańskich — przechodzi następnie autor do omówienia kapłaństwa N. Testamentu włączonego w Kościół Chrystusowy. Kapłaństwo biskupów — stwierdza — skierowane jest do pasterskiego kierowania kościołem lokalnym pod władzą papieża, kapłaństwo zaś presbiterów — do pomocy biskupowi i rządzenia częścią kościoła lokalnego.

Eduardus Hamel S. J., *Lumen rationis et lux Evangelii*, s. 215—249.

Artykuł ten poświęca autor zagadnieniu wzajemnego stosunku do siebie dwóch źródeł poznania: światła i poznania rozumu ludzkiego (z uwzględnieniem nauki soborowej) oraz światła i objawienia ewangelicznego, o którym sobór Wat. II traktuje zwłaszcza w konstytucji „*Gaudium et spes*”. Poznanie naturalne Boga nie sprzeciwia się poznaniu ewangelicznemu, które je uzupełnia — owszem, światło Ewangelii zawiera w sobie także światło rozumu naturalnego, uzupełnione w Ewangelii światłem objawienia.

Corolus Lefebvre, *De iis quae in novo iure processuali proponuntur mutanda*, s. 251—275.

Jak sam tytuł wskazuje — autor omawia tu postulaty adresowane przez ojców soboru i kanonistów do Komisji Rewizyjnej Kodeksu w kwestii koniecznych zmian w prawie procesowym. Zmiany te dotyczyć powinny kompetencji sądów do rozpatrywania określonych spraw, członków trybunału sądowego, osób uprawnionych do oskarżania małżeństwa przed trybunałem kościelnym, kwestii związanych z zawiązaniem sporu, sposobów przesłuchiwania świadków i stron, wreszcie korzystania z opinii biegłych, publikacji akt sprawy, możliwości przeprowadzenia procesu sumarycznego itp.

Olisius Robleda S. J., *Innovationes Conc. Vaticani II in theoria de officiis et beneficiis ecclesiasticis*. (Continuatio), s. 277—314.

Autor kontynuuje tu swoje rozważania publikowane już w zeszłorocznych zeszytach „*Periodica*” na temat zmian w nauce o rzędach i beneficjach kościelnych w oparciu o doktrynę soboru Wat. II. W artykule tym zastanawia się autor nad zmianami w uprawnieniach bisku-

pów, dotyczących erekcji oraz zniesienia urzędów i beneficjów niekonystorialnych a zwłaszcza parafii, a także dokonywania w tych urzędach i beneficjach różnorodnych zmian, które w K. P. K. zarezerwowane były Stolicy św. Uwzględnia też autor postulaty i sugestie zgłaszane w toku dyskusji soborowej nad tym problemem.

Marcellinus Zalba S. J., *Num in doctrina matrimoniali S. Alfonsus novator fuerit.* (Perpensio iudicii P. Häring), s. 315—342.

Autor w artykule tym dyskutuje z wypowiedzią O. Häringa (C. SS. R.) czy istotnie św. Alfons w swojej nauce o sakramencie małżeństwa — jak utrzymuje Häring — uprzedził a nawet wyprzedził sformułowania współczesne wysuwane przez autorów w tej kwestii, a także naukę soboru Wat., II. Dyskusja ta dotyczy praktycznych i szczegółowych tez św. Alfonsa, raczej moralnych niż prawnych, związanych z małżeństwem. Oczywiście autor krytycznie ustosunkowuje się do wypowiedzi Häringa.

Na końcu tego zeszytu zamieszczona jest „Declaratio” ad Decretum Conc. Vaticani II „Orientalium Ecclesiarum”, wydana dn. 25. III. 1970 przez św. Kongregację dla Kościołów Wschodnich wraz z komentarzem Klemensa Pujol S. J., *Annotationes ad Declarationem prae-ticam vocis „aggregatus”,* (s. 343).

Vol. 59 (1970) fasc. 3

Paulus Valori S. J., *De ordine morali ut fundamento iuris positivi,* s. 355—370.

Jak sam tytuł wskazuje — autor rozpatruje tu, w oparciu o zasady filozofii chrześcijańskiej i prawa naturalnego, zagadnienie — o ile porządek moralny i prawo naturalne stanowi fundament dla prawa pozytywnego. Uściśliwszy samą terminologię — autor rozpatruje następnie różne opinie autorów w tym przedmiocie, konkludując w oparciu o analizę celu i zadania prawa pozytywnego, iż prawo pozytywne nie jest w stanie w sposób doskonały wyrazić pełniej doskonałości moralnej.

Marcellius Zalba S. J., *Applicatio encyclicae „Humanae vitae” apud Conferentias Episcopales,* s. 371—413.

Autor kontynuuje tu swoje rozważania na temat „Humanae vitae” w oparciu o relacje o niej przesłane do Stolicy św. przez Krajowe Konferencje Episkopatów. W artykule tym wyjaśnia różnice jakie zachodzą między tymi relacjami a następnie zestawia je z późniejszymi wypowiedziami autorów i dokumentami, uwzględniając także postawę właściwą rozumu i woli wobec sformułowań encykliki oraz wagę piętnowanych w niej nadużyć małżeńskich. Ukazuje także praktyczne normy postępowania.

Z kolei wśród dokumentów („*Documenta*”) zeszyt ten zawiera *Litterae Apostolicae motu proprio datae: Normae de matrimoniis mixtis statuuntur*, 31 mart. 1970 (s. 414—422) oraz komentarz kanonistyczny do niego, który napisał:

Urbanus Navarrete S. J., *Commentarium canonicum ad Litt. Ap. motu proprio datas „Matrimonia mixta”* 31 mart. 1970 (s. 413—469).

Autor omawia tu szeroko przedmiot i podmiot tych norm zawartych w motu proprio, przeszkody o których ono traktuje, możliwość dyspensowania od nich, rękojmie których należy żądać formę kanoniczną i liturgiczną takich małżeństw i ich zapis w księgach parafialnych, wreszcie względy pastoralne, władzę uzdrawiania małżeństwa w załączku, możliwość i konieczność rekursu do Stolicy św. itp.

Aloysius Bressan, *De inexistencia et nullitate actus iuridici in C. J. C.*, s. 471—483.

Autor snuje tu swoje rozważania na marginesie wypowiedzi na ten sam temat O. Robledy S. J. w poprzednich zeszytach „*Periodica*” (1969) i polemizuje z jego wywodami. Aplikuje prawo kodeksowe i stwierdzenia O. Robledy do prawa małżeńskiego i na jego tle rozpatruje zagadnienie nieważności i nieistnienia aktu prawnego. Rozpatruje także inne przepisy Kodeksu o tym przedmiocie — postulując przy tym własne uściślenia i zmiany w nowej kodyfikacji.

Franziscus Lopez Illana, *De aequitate in iudiciis ea generatim quae in decisionibus S. R. Rotae iacent*, s. 485—494.

Zdaniem autora artykułu — tzw. słuszność kanoniczną należy szerzej uwzględniać, ona to bowiem osłabia rygor samego prawa i jego ostrość. Powinna być szeroko uwzględniana w sprawach sądowych, co potwierdza przykład i praktyka Roty Rzymskiej, której wyroki łączą sprawiedliwość z miłosierdziem. Omawia również autor warunki w których także i sędzia w formułowaniu swojego votum powinien uwzględnić słuszność kanoniczną, zwłaszcza w procesach małżeńskich

Josephus M. Pinto, *De matrimonii nullitate ob personalitatem psychopathicam hysterico-paranoicam*, s. 495—503.

Zgoda małżeńska jest elementem istotnym w umowie małżeńskiej — a może być w praktyce ograniczona schorzeniami rozumu i woli. Osobowość (*personalitas*) brana w sensie psychologicznym i psychiatrycznym może być zakłócona psychopatiami. Analiza tych schorzeń oraz ocena ich wpływu na poczytalność człowieka a konsekwentnie także i na zgodę małżeńską jest przedmiotem rozważań autora popartych praktyką Roty Rz.

Urbanus Navarrete S. J., *Consensus matrimonialis in matrimonio romano initialis tantum an continuus? Nota bibliographica*, s. 505—508.

W krótkiej nocie bibliograficznej zwraca Autor uwagę kanonistów, na zagadnienie trwałości konsensu małżeńskiego w prawie rzymskim i na rozważania na ten temat O. Robledy. Wyprowadzone z tych rozważań wnioski mogą mieć zastosowanie także i w prawie kanonicznym, odnośnie zwłaszcza właściwego zrozumienia trwałości konsensu małżeńskiego.

Vol. 59 (1970) fasc. 4

Zeszyt ten zawiera rozprawy i referaty wygłoszone w Brugge (Brixi) w Belgii, podczas 5 sympozjum profesorów wydziału prawa kan. Uniwers. Gregoriańskiego, odbytego w dniach 2—5. VI. 1970 r. z udziałem dawnych absolwentów tego wydziału. Na wstępie tego numeru zamieszczone jest przemówienie inauguracyjne Bpa Józefa Gargittera, ordynariusza Brugge (s. 511—514), skierowane do uczestników sympozjum, w którym porusza on współczesne aspekty pastoralne w prawie kanonicznym. Wśród wygłoszonych tam rozpraw — ten zeszyt zawiera następujące:

Wilhelmus Bertrams S. J., *De aspectu ecclesiológico sacerdotii et magisterii Ecclesiae: praemissae et conclusiones*, s. 515—562.

Autor porusza tu dwa zagadnienia: kapłaństwa i magisterium Kościoła w aspekcie eklezjologicznym w oparciu o doktrynę soboru Wat. II. Wychodząc z tajemnicy Kościoła z jednej strony — a wolności osobistej i charyzmatycznej dzieci Bożych z drugiej, rozpatruje autor problemy szczegółowe związane z kapłaństwem (np. dziewictwo i celibat) oraz z magisterium Kościoła w aspektach pastoralnych, w oparciu o naukę soboru. Wspólnota wiernych i pasterzy w Kościele jest sakramentalna i społeczna zarazem. Autor omawia także hierarchiczno-kolegialną konstytucję kolegium biskupiego i rolę w niej papieża.

Carolu Lefebvre, *De procedura in causis matrimonialibus concessa Conferentiae episcopali U.S.A.*, s. 563—592.

Autor omawia tu przesłane przez kard. Villot normy proceduralne w sprawach małżeńskich dla Konferencji Biskupów U.S.A. w formie eksperymentu, obowiązujące od dnia 1. VIII. 1970 r. i poddaje je szczegółowej analizie. Normy te dotyczą uproszczenia i skrócenia procedury w sprawach małżeńskich. Dodatek załączony do artykułu (s. 592) zawiera tekst tego dokumentu w języku angielskim oraz list kard. Villot.

Hubert Müllet, *De differentia inter Episcopatum et Presbyteratum iuxta doctrinam Concilii Vaticani Secundi*, s. 599—618.

Jak sam tytuł wskazuje omawia tu autor różnicę jaka zachodzi między biskupstwem a kapłaństwem na podstawie nauki soboru Watykańskiego II. Omawia szczegółowo sakramentalność konsekracji biskupiej, z której wynikają 3 zadania: nauczania, uświęcania i rządzenia. Uwzględnia też autor właściwe biskupowi funkcje kultyczne i wszystkie te cechy i właściwości biskupstwa zestawia z naturą kapłaństwa i wynikającymi z niego funkcjami.

Urbanus Navarrete S. J., *De notione et effectibus consummationis matrimonii*, s. 619—660.

Wywody swoje poświęca autor pojęciu dopełnienia małżeństwa w aspekcie anatomicznym i fizjologicznym, uwzględniając także odgrywające tu pewną rolę względy psychologiczne a zwłaszcza założenia teologiczne (np. chrzest obu stron). Rozpatruje też autor zagadnienie, czy właściwie pojęte dopełnienie małżeństwa następuje już w pierwszym akcie pożycia małżeńskiego i jakie ono, w świetle współczesnych wymagań nauki, spełniać musi warunki (dopełnienie). Rozważa w końcu skutki kanoniczne dopełnienia małżeńskiego.

Olysius Robleda S. J., *Jurisdictio — officium ecclesiasticum*, s. 661—689.

Autor omawia na wstępie samo pojęcie urzędu kościelnego w doktrynie soboru Watykańskiego II, z której uwidacznia się przejście z kodeksowego pojęcia obiektywnego urzędu na jego pojęcie subiektywne. Na tym założeniu omawia następnie autor związaną z urzędem kościelnym władzę święceń i jurysdykcji w aspekcie tychże soborowych dokumentów — proponując w tym przedmiocie pewne konieczne uściślenia i zwracając uwagę na nowe aspekty posoborowego pojęcia związanej z urzędem kościelnym władzy, w zestawieniu z dawnym ujęciem kanonistycznym. W końcu poświęca autor kilka uwag odnośnie urzędów, które nie dają udziału we władzy święceń i jurysdykcji.

Paulus Wesemann, *De motu oecumenico in Germania*, s. 691—713.

Na wstępie podaje autor definicję ruchu ekumenicznego, jako określonej działalności i różnego rodzaju inicjatywy (prawnie uporządkowane) podejmowane w określonych czasach i okolicznościach historycznych dla zjednoczenia chrześcijan. Następnie podaje autor raczej uzasadniające ruchy ekumeniczne w Niemczech i zasady którymi się one kierowały tak w okresie obowiązywania prawa kodeksowego jak i posoborowego. Wymienia również różnego rodzaju dzieła ekumeniczne (Komisje i konferencje) oraz motywy i granice współpracy

ekumenicznej zwłaszcza z protestantami w Niemczech, jak również niektóre kwestie dyskutowane na zebraniach ekumenicznych.

Na końcu zeszyt ten zawiera jeszcze krótkie omówienie dzieła „*Ius populi Dei*” wydanego z racji 50-lecia kapłaństwa O. Rajmunda Bidagor oraz wykaz treści całego rocznika 1970.

O. F. Pasternak